

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Nr. 582/29. Pl. 1900.

Cercular,

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale în districtul Consistoriului gr. or. român din Oradea-mare.

În legătură cu literile pastorale ale Prea Sfinției Sale Domnului Episcop diecesan *Iosif Goldiș*, dto 30 Maiu (12 Iunie) a. c. Nr. 3998 Pres. prin aceasta Ve aduc la cunoștință, că în calitate de Vicariu episcopesc și Președinte al Consistorului Orăzii-mari, cu credința în Dumnezeu, cu iubire cătră sfânta biserică și cu speranță în sprijinul valoros al inteligenței preoțești și mirenești, în deosebi al Venerabililor Protopopi, astăzi mi-am început activitatea pentru a servi cu tot devotamentul cauzei sfinte, căreia m'-am angajat din încrederea Sinodului eparchial și a Prea Sfințitului Episcop diecesan.

P. T. D. Protopresbiteri vor comunica aceasta tuturor oficiilor parohiale spre știre și conformare, având a raporta despre esecutare în restimp de 15 zile.

Oradea-Mare, în 30 Maiu (12 Iunie) 1900.

Vasilie Mangra, m. p.
Protosincol, Vicariu episcopesc.

Nr. 533/37. Pl. 1900.

Cercular,

cătră oficiile protopresbiterale și parohiale în districtul Consistoriului gr. or. român orădan

În conformitate cu concludsul luat de Venerabilul Sinod eparchial sub Nr. 41 din anul curinte și cu normativele și cercularele consistoriale anterioare, preoții parohiali, ca conducătorii oficiilor și a organelor parohiale, de nou sunt îndrumați a îngriji, ca toate organele parohiale să fie în continuă activitate, a îngriji în special ca comitetele parohiale să

și implinească cu acurateță agendele, prescrise în §. 23 din Statutul Organic și precisate în §§. 143 și 144 din regulamentul congresual pentru organizarea învățământului precum și în §§. 8—14 din regulamentul congresual pentru administrarea afacerilor epitropești. Iară epitropiele parohiale să-și implinească cu acurateță, conștiință și punctualitatea recerută datorințele impuse lor în §. 27 din Statutul organic și normate în §§. 15—19 din regulamentul congresual pentru administrarea afacerilor epitropești.

În scepul de-a se puté validita și controla activitatea organelor parohiale, preoții parohiali, ca conducătorii oficiilor, sunt îndatorați a se îngriji ca toate hotăririle și măsurile luate de corporațiunile parohiale să fie introduse în protocol, și atât protocoalele comitetelor și a le sinoadelor parohiale cât si libelele, cărțile și socoțile epitropiilor să fie purtate și conduse în regulă și să se păstreze în arhivele parohiale în toată regula și ordinea recerută.

Iară protopresbiterii concernenți sunt însărcinați: cu ocasiunea visitațiunei anuale a controla cu toată rigoarea activitatea organelor parohiale, a revidia protocoalele comitetelor și ale sinoadelor parohiale, a cerceta ordinea, în care se află acele conduse și păstrate în arhivele parohiale și despre rezultatul controlului și a cercetării efectuite cu finea anului la fiecare comună bisericească submanuată a face raport detaiat la acest Consistor.

Oradea-mare din ședința plenară ținută la 30 Maiu (12 Iunie) 1900.

Consistoriul eparchial gr. or. român orădan:

Vasilie Mangra, m. p.
Protosincol, Vicariu episcopesc.

Cultul divin domestic ca mijloc educativ.

În timpul nostru predomină o direcțiune anti-religioasă. Se pare că este o conspirațiune pentru a extermina creștinismul și biserica. Inimicii religiune însă au văzut foarte bine că, pentru ajungerea scopului lor, trebuie mai nainte de toate să corupă și să demoralizeze *casa, familia creștină*, căci până când în sinul familiei se cultivă viața creștină și spiritual creștin: toate încercările lor, toate silințele lor nu pot avea cel mai mic rezultat. Reese dar foarte clar, că apărătorii bisericei și propovăduitorii religiunii sunt datori, mai nainte de toate, a căuta să animeze și să întreție spiritul creștin în familie, și de aceea ni-se pare foarte oportun și chiar necesar, în împregiurările de față, să examinăm acest obiect, recomandându-’l serioasei atențiuni a preoților.

Creștinul este în deobște dator a se închina și a se ruga lui Dumnezeu și a-i mulțumi nu numai în adunările publice, în biserică, ci totdeauna și pretutindenea, iar mai ales a casă, unde de obicei petrece cea mai mare parte a timpului. Cultul divin public nu ne poate dispensa de cel domestic, căci este un fapt, care ușor se poate constata, că cu greu poate cineva să facă în biserică rugăciunea sa cum se cuvine, dacă nu este deprins deja a casă a se ruga. De aceea vedem că în cele dintâi timpuri ale bisericei, creștinii, nu numai preoții ei și mireni, aveau în fie-care zi oare hotărâte de rugăciune. Neputând participa în toate zilele la serviciul divin public, ei aveau destinate câte-va momente din fie-care zi pentru a-’și face rugăciunea a casă, și de aci usul de *rugăciunile de dimineața și de seara*, precum și la masă. Așa dar trebuie să zicem cu Sf. Ioan Gură de aur: „*Casa creștinului trebuie să fie o biserică.*”

Casa creștinului trebuie să fie o biserică nu numai pentru el, ci pentru toți membrii familiei sale, cuprinzându-se chiar și servitorii, căci așa o cere natura și spiritul unei familii creștine. Deja înainte de Christos, ori unde familia era pătunsă de religiune, noi găsim un asemenea cult domestic. Astfel la Israeliti, asemenea chiar la păgâni, unde fie-care familie avea un Zeu patron al casei. Cu atât mai mult trebuie să existe cultul domestic la creștini, căci familia creștină nu este unită numai prin legăturile naturale, ci mai este unită în Christos prin credință, speranță și dragoste; fie-care membru al familiei să consideră în Christos ca fiu al unuia și aceluiasi Tată, al Tatălui ceresc, și ca membru al aceluiasi trup misterios al lui Christos. Se înțelege că această unire mai perfectă și superioară, ce o vedem în familia creștină, trebuie să se și manifesteze într’un mod exterior, și aceasta se face prin cultul divin domestic, care întărește și însufletește acea unire a familiei.

Dar motivul cel mai profund pentru un asemenea cult domestic se află în caracterul sacerdotal (preoțesc) al capilor familiei (I Timot. 2. 8) În acest sens S. Ioan Gură de aur îndeamnă pe capii familiilor a îngriji de cultul divin domestic, ca unii ce sunt respunzători pentru mântuirea celor ce aparțin familiei lor tot așa, precum și episcopul este responsabil pentru turma ce-i este încredințată. „Bărbatul, întorcându-se a casă, să explice femeiei sale ceea-ce a auzit în biserică, lăsând să asiste la aceasta atât copii, cât și servitorii. Fă ca casa ta să fie o biserică, căci ai să dai socoteală pentru copii tei și servitori. Precum noi vom fi trași la răspundere pentru noi, asemenea se va trage la răspundere și fie-care din voi pentru servitorii sei, pentru femeia și copii sei.” (Chrysost. Serm. 6 în Genes.)

Dacă este adevărat, că în biserica lui Christos, pe lângă sacerdoțiul special și sacramental există și un sacerdoțiu universal în care intră fie-care prin botez (I. Petru 2. 9); dacă este adevărat, că fie-care credincios, în cercul seu, este dator a practica și a exercita acel sacerdoțiu general al său, prin arătări îndemnări religioase, prin muștrări frățesti și prin rugăciune: apoi este evident, că acei cari sunt capi ai unei familii, sunt datori a exercita într’ênsa sacerdoțiul lor și prin urmare a ține cu familia lor serviciul divin. Bărbatul și femeia, prin unirea lor sacramentală, au primit un dar deosebit și supra-natural pentru aceasta misiune a lor sacerdotală. Tatăl și mama, după ideile creștine, sunt față cu copiii lor ca reprezentanți ai lui Christos, ca organe și servitori ai sei, prin care el însuș învață și îndeamnă pe copii, îi muștră și îi pedepsește, îi apară și îi binecuvintează. Așa dar cultul domestic este basat pe natura familiei creștine, care este biserica lui Christos în mic, o imagine a bisericei Domnului Iisus Christos, precum și pe caracterul sacerdotal al capilor de familie creștine. Fie ca toți capii de familie să se pătrunză de această demnitate supra-naturală a lor și să cunoască că față cu familia lor ei reprezintă pre Christos!

Sfântul Chrysostom, îndemnând pe capii familiilor să îngrijească ca cei ce le aparțin să cânte imnuri sacre și să facă rugăciuni, zice că *cu chipul acesta se sfințește și sufletul și casa. Cu chipul acesta se chiamă Christos în casă, iar acolo unde este Christos, nu îndrăznește a intra nici un spirit necurat, ci este pace și dragoste și toate bunurile în abundență.* De unde vedem, că acest mare părinte al bisericei pune un preț însemnat pe cultul domestic, și cu drept cuvânt.

Acest cult este mai nainte de toate un semn, că familia este creștină și că este pătrunsă de aceasta; el este și o mărturisire prin fapt a credinței, creștine din partea familiei întregi, ceea-ce este foarte instructiv atât pentru fie-care membru al familiei cât și pentru celelalte familii creștine și are un mare preț (Mat. 10. 32) mai cu samă într’un timp de

necredință și indiferent, precum este timpul în care ne aflăm. Prin mărturisirea potentă și fermă a fiilor ei, biserica dela început a învins totdeauna pe inimicii sei.

Dar cultul domestic nu este numai o dovadă despre spiritul creștin, care domină într-o familie, ci este asemenea un mijloc eficace pentru a conserva acest spirit în familie, a-l nutri și a-l întări. Câte foloase isvoresc de aci pentru familie. Nimic nu poate întări unirea și legătura între bărbat și femeie ca cultul domestic, unde ei, cu sufletele unite înaintea lui Dumnezeu, se roagă împreună unul pentru altul. Tot așa este și în privința legăturii, carea unește pe părinți cu copii și pe copii cu părinții. Cultul domestic este cel mai puternic mijloc, care ne apără în contra tuturor lucrurilor, care amenință pacea și armonia în căsătorie și fericirea familiilor. Toate aceste fructe dobândesc o însemnătate și mai mare în privința raportului familiei cu societatea.

O importanță foarte mare are cultul divin în privința raportului între stăpâni și servitori. Când servitorul vine a lua parte împreună cu stăpânul și cu copii casei la rugăciunile comune ale familiei, el nu mai consideră legătura sa cu acea familie ca basată numai pe un contract sau o tocmeală, ci simte că, în privința religioasă, el aparține cu stăpânul și cu copii lui la aceeași familie, a lui Dumnezeu. Când servitorul vede, că acela care îi este stăpân se arată egal cu copii sei și cu dânsul înaintea lui Dumnezeu și se roagă cu toată casa și pentru toată casa, aceasta unitate și legătură religioasă trebuie să-l înalțe și să-l facă a nu servi stăpânului seu cu frica unui sclav, ci cu o supunere voioasă. Așa dar cultul divin cel domestic are și în privința socială o mare importanță.

Un alt moment, care ne arată foarte clar importanța acestui cult, este cel pe d e d a g o g i c. Se știe cât de importantă este rugăciunea pentru viața creștină. Apoi pentru acest scop nimic nu poate folosi așa de mult ca rugăciunile comune: căci dacă n ori-ce privință numai învățătura nu este suficientă, când nu este însoțită de exemple, cu atât mai mult este adevărat aceasta în privința rugăciunii. Numai prin exemplu și prin eserecțiune, numai prin rugăciune copii învață a-se ruga; numai prin exemplul pios al părinților pot dobândi copii o educațiune religioasă.

Din toate aceste se vede foarte clar, că una din cele mai sacre datorii ale preotului este aceasta: a lucra din toate puterile, prin discursuri publice precum și prin indemnări particulare, ca în fie-care familie să fie oare hotărâte pentru rugăciunic omune, cel puțin acele oare, care s'au sfințit prin usul general al bisericeii. Aci aparține timpul înainte și după masă, după exemplul Domnului nostru Iisus Christos și al Apostolilor. Apoi oareled e d i m i n e a ț a și de s e a r a, cari deja în vechiul testament apar ca oare de rugăciune (Psalm 54, 17, 18) — un obicei, care îl găsim în toată anticitatea creștină și chiar la unii

dintre păgâni. Mai mulți filosofi păgâni precum Pitagora, Seneca, Plutarch etc. dau sfatul, ca omul în fie-care seară să-și dea seamă de toate faptele sale ce a făcut în acea zi și să se bucure pentru cele bune, iară pentru cele rele să se căească.

Răspunsul D-lui Dimitrie A. Sturdza

la

discursul Prea Sântiei Sale Episcopului Nicolae Popea.

Sire!

Atteță Regală!

Domnilor Colegi!

Am simțit cu toții o adâncă bucurie sufletească, când am auzit răsunănd în Academie vocea Prea Sfințitului Episcop Nicolae Popea. Avem mulțumirea de a vedé în mijlocul nostru pe unul din cei mai distinși membri ai Bisericii. Avem fericirea de a saluta pe bărbatul, care a stat Mitropolitului Șaguna, cât a fost în viață, credincios conlucrător în via Domnului, iar după moarte-i credincios urmaș. Se mai adaoge și simțământul recunoștinței, căci Prea Sfințitul Episcop a călcat peste povara anilor și peste ostenelele unei călătorii depărtate, pentru a ne întâmpina cu o călduroasă cuvântare, care mult timp va rămâne adânc întipărită în inimile noastre.

Prea Sfințitul Episcop Nicolae Popea a făcut intrarea sa în Academie, vorbindu-ne de Andreiu Șaguna. Cine altul pute să ne cuvinteze mai cu însuflețire despre marele preot al Bisericii, despre marele fiu al neamului? Oare nu a fost Prea Sfinția Sa carele, îndată după săvârșirea din viață a Mitropolitului Andreiu, s'a grăbit a ne înfațișa cu vioiciune figura lui, munca lui, faptele lui? Mai târziu tot Prea Sfinția Sa i-a improspătat memoria într-o scriere aleasă prin formă și plină de învățatură prin conținut, arătându-ne cine a fost Mitropolitul Andreiu pentru Biserica sa, pentru poporul său; și după aceasta a început publicarea *Memorialului Andreian*, a căruia terminare se așteptă cu o vie dorință de toți cei cu inima deschisă pentru o viață bogată în muncă harnică și dreaptă.

Doi archierei a avut neamul românesc în secolul al XIX-lea, cari au stat făclii luminătoare în timpul cât au trăit și au rămas făclii luminătoare ale timpului care a urmat după dânsii: — Veniamin Costaki și Andreiu Șaguna. Numele acestor doi bărbați posteritatea îl va pronunța cu o venerațiune nu numai neschimbată, dar crescândă. Acești doi mari Mitropoliți au strălucit în mijlocul neamului lor prin virtuțile lor, prin credința lor, prin faptele lor. Ei au fost adevărați apostoli ai lui Christos, vrednici archierei ai Bisericii creștinești, în toată puterea cuvântului — „păstori buni, cari și-au pus sufletul lor pentru oi.“ De aceea și viața amândurora presintă multă asemănare.

Ca oameni, ca Români, ca clerici, ei au trăit o viață devotată datoriei lor, ale cărei țel și cale ei înșiși le-au așezat la o mare înălțime. Plini de osârdie pentru ale Evangheliei Mântuitorului și ale Bisericii lui Christos, ei au luptat pentru răspândirea luminei sufletești, fiind nu numai propovăduitori ai celor bune și drepte, dar dând, după povețele Apostolului Pavel — „pildă credincioșilor cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția, băgători de seamă ai darului ce-l au, păzindu-se pre sineși, ca să se mântuiască ei și să se mântuiască și cei ce-i vor asculta pre ei.“

Slugi ale Domnului, ei au avut neclintite dinaintea lor învățăturile Apostolilor și sfaturile marilor învățători ai Bisericii și nu s'au oprit nici odată dinaintea greutății sarcinei ce luase asupra-le, ci mai ales se bucurau de dânsa. Ei știau ce se cade să fie un Episcop, căci cetiseră Scriptura cu pricepere și pătrundere, cu inima curată și sufletul înălțat. Ei știau că Episcopul se cade să fie: — fără prihană, — curat la gândire și la faptă, — înfrinat în viața sa și în fața altora, — treaz la minte, — plin de cumpeneală și de blândețe, — iubitor de dreptate, — întreg în credință, — împodobit cu învățătură, — sirguitor ca învățător, — nesmintit în răbdare, — din convicțiune evlavios, — neîubitor de arginți, — nepoftitor de agonisire necinstită, — nelacom, — nu iute, — nu mânios, — nu sumeț, — nesfadnic, — oștindu-se nu trupește, ci pentru a surpa izvodirile minții și toată înălțarea, carea se rădică împotriva lui Dumnezeu. Ei cunoscneau sfatul Sântului Ioan Gură-de-aur, că nu se cuvine a alerga după archierie după cum aleargă mulți după un serviciu lumesc, căci Episcopul, nizuind să strălucească dinaintea oamenilor, se perde dinaintea lui Dumnezeu. Ei știau că păcatul unui Episcop trage după sine o mai mare pedeapsă decât aceea cuvenită unui mirean, căci Episcopul trebuie să fie: — cel întâiu în învățătura Bisericii, nedespărțit de credință, — cel întâiu cu îndelunga răbdare, — cel întâiu care nu năzuște nici a primi, nici a împărți favoruri, — cel mai treaz la muncă, — cel întâiu despre care turma cuvântătoare știe că nu e dedat nici la somn, nici la lenevie. Pentru dinșii cinstea archierească nu era spre vanitate, ci ei stau, după povața Bisericii, de priveghiau zi și noapte pentru mântuirea sufletelor omeștești și pentru fericirea celor păstoriti de dânsii. Ei nu au uitat nici odată, că de aceea credincioșii numesc pe membrii clerului sfințiți, pentru că Biserica și poporul au convicțiunea că, prin puterea darului care i-a însuflețit, întreaga lor viață e sfințită și exemplu de virtute.

Astfel stau acești păstori sufletești dinaintea poporului lor — respectați și venerați pentru viața lor neprihănită, pentru osârdia lor neîncetată, pentru munca lor neobosită, pentru patriotismul lor neclintit. Astfel vestea lor a trecut peste hotar și în străinătate, răsunetul numelui lor nu era mai mic decât în

patria lor: și de la dânsii multă pildă a binelui a fost luată peste tot locul.

Cu toate aceste mari însușiri și cu toate că ei stau în cinstea Bisericii și a Statului, ei n'au fost scutiți de suferințe și de dureri și au dus o viață adesea plină de amărăciune. Ei însă nu s'au dat în lături, ci toate încercările le-au primit cu inima înfrântă și smerită și n'au dosit de la muncă, care sub mâna lor creștea, ci mai ales luau asupra și toate ostenețele și necazurile, căutând să le învingă, ca să stea lumină și îmbărbătare pentru toți.

Biserica o conduceau ei, ca să întărească în credință pe toți câți se apropiau de dânsa, ca să atragă spre dânsa și pe cei cari stau de o parte nedumeriți asupra vieții pământești și asupra celei cerești. Când ei se îmbrăcau în vestimintele lor archierești și eșiau în mijlocul bisericii cu înfățișarea lor blândă și nemeșteșugită, impunătoare prin puterea credinței de care erau cuprinși; când înălțau vocea lor limpede în rugăciuni și în cântări către Cel A-Tot-Puternic: nu era inimă și suflet, ca să nu fi fost răpitate în regiuni mai înalte și să nu se plece spre îmbunătățire și îndreptare.

Apostoli erau, mângâind pe cei triști și asupriți, ajutând pe cei nevoiași, apărând pe cei nedreptățiți, dând esemplul răbdării când de timpuri grele erau impresurați, stând neînfrânți și cu mintea întreagă la muncă și datorie, când cerul era senin, ca și când bătea vijelia.

Apostoli erau când răspândiau învățătura, scriind singuri biblioteci întregi, sau împingând și ajutând pe alții la compunerea de scrieri, menite a lumina poporul. Apostoli erau când vedeau textul cărților bisericești, de la cărțile de rugăciune pentru copii până la ceasloave, de la cărțile usuale ale serviciului bisericesc până la scrierile marilor dascăli și învățători ai Bisericii și la cărțile Vechiului și Noului Testament. Apostoli erau când cu rîvnă fundau și cu zel conduceau tipografiile lor mitropolitane, prin cari răspândiau cărți bisericești, abecedare, geografii, istoria patriei, manuale de patriotism și manuale ale vieții creștinești.

Apostoli erau când stăruiau să întărească organizarea canonică a Bisericii, purtând în inima lor acea convicțiune, despre care Mitropolitul Andreiu astfel scria în 1861: — „Eu, carele mă ocup neîntrerupt cu perfecționarea în științele și cunoștințele bisericești, nu cunosc mai mare tezaur în lume decât moralul ce dă legea cristiană, socotită după adevăratele ei principii, ce se află în Evangelie, dar nu în cuvântările și faptele oamenilor, cari sunt fără morală și fără știință sistematică.“

Și când ne gândim acum în ce timpuri grele și întunecate au trăit acești bărbați ai lui Dumnezeu; câte pedici ei au avut a înlătura din calea lor; cum lacrarea lor cu toate aceste a pășit lin și fără încetare înainte, până ce ea s'a îndeplinit; cum ei nu aveau decât un gând: înfigerea credinței în inimile

oamenilor și îndreptarea vieții lor spre lauda lui Dumnezeu; cum ei au murit amândoi pentru sine în sărăcie: — putem zice că ei după moartea lor s'au înălțat și că se vor înălța neconținut dinaintea posterității.

Mitropolitul Veniamin la sfârșitul vieții sale s'a retras într'o mănăstire depărtată de vuetul lumii, a îmbrăcat acole haina unui simplu călugăr și s'a pus sub ascultarea egumenului său, fiind până în mâna sa și rugăciunea în graiul său, rămânând sărac și nelăsând după sine nici cea mai mică avere pământească.

Mitropolitul Andreiu a înaintat spre sfârșitul său, păstorind cu stăruință și cu blândețe, adesea amărît de pedicele ce întâmpina din loc neașteptat, nedreptatea omenească storcându-i odată jalnicele cuvinte: — flere possum sed juvare non, — dar neopriindu-se și trecând în viața de veci cu nădejdea în Dumnezeu, care-i ajutase să lase după sine o Biserică bine și canoniceste organizată și recunoscută de Stat. Agoniseala vieții sale a lăsat-o Bisericii și școalei, nu în neorinduială, ci bine regulate și spre folosul poporului rinduite.

E o binecuvântare de sus, că astăzi am auzit lauda Mitropolitului Andreiu în incinta Academiei Române și că am reinnoit în mijlocul nostru memoria acestui bărbat dimpreună cu memoria fericitului întru pomenire Mitropolit Veniamin.

Datorim această serbare sufletească Prea Sfințitului Episcop Nicolae Popea, care din 1877 este membru onorar al Instituțiunii noastre și pe care din anul trecut îl numărăm printre membrii ei ordinari. Vieța sa și munca sa l'au înălțat în treptele bisericesti și sociale. Vieța sa și munca sa ne vor servi de exemplu, ca astfel să ne facem folositori patriei și neamului și să contribuim la întărirea și înălțarea institutului românesc al Academiei.

Starea școalelor noastre.

(Raportul senatului școlar al Consistorului din Arad către Sinodul eparhial.)

(Continuare.)

IV.

Școalele populare.

Inspectoratele școlare s'au redus cu 1; anume prin abdicarea fostului inspector al cercului Birchiș, Dimitrie Marcu, motivată cu bătrânețele sale, cercul Birchișului s'a desființat și încorporat la protopresbiteratul Lipovei, conform intențiunii §-lui 145 l. g) și a regulamentului de organizațiune. Astfel numai două protopopiate, anume al Butenilor și Belințului, au rămas divizate în câte două inspectorate.

Înaltul Minister de culte și instrucțiune ni-a cerut sporirea școalelor, pe teritoriul comitatului Arad în special, conform actelor de sub 3/. cu amenința-

rea, că va ridica școale comunale. Esperiența ne-a învățat, că de regulă se pun în contingentul nostru și obligați străini, emigrați, scutiți prin lege, chiar și morți. În fața acestei situațiuni am dispus de autentica conscriere a contingentului de școlari, cari cad în sarcina noastră și totodată de prevenirea înființării de școale comunale acolo, unde ni-se impune.

Acest proces de destilare e acum în curgere, și putem cu satisfacțiune anunța bunăvoința și simțul de jertfa al credincioșilor până la marginile putinței lor.

Înaltul Minister de culte și instrucțiune a emis circularul din 16 Noemvrie 1896, Nr. 60.764/1896 pentru organizarea școalelor economice de repetiție. În acele dispozițiuni, făcute fără considerațiune la jurisdicțiunea autonomă, garantată bisericii noastre prin statutul organic, erau atinse drepturile noastre autonome. Consistorul prin reprezentațiunea de sub Nr. 5899/899, a întervenit la Înaltul Minister pentru revendicarea drepturilor noastre autonome, ce Înaltul Minister a și implinit prin rescriptul seu din 24 Februarie 1900, Nr. 4366/900, adnesat cu toate actele sub 9/. în care se concordează ordonanța cu dispozițiunile statutului organic.

În considerațiunea recerințelor de cualificațiune specială pentru aceste școli, în vara anului 1899 au ascultat pe speșele statului 6 învățători cursul special agronomic, întreținut de guvern la Lugoj.

Pe temeiul acestor clarificări ale baselor de organizațiune, Consistorul a luat în programul activității sale de pe anul 1900 organizarea școalelor agronomice de repetițiune.

Procese disciplinare au fost 8 în curgere.

Productele literare ale învățătorilor sunt: „Geografa comitatului Arad“ pentru clasa III., de Damaschin Medrea: „Abecedarul“ lucrat de Iosif Moldovan și conșoții, și „Istoria biblică“ de Ioan Tuduescu.

Din vremile aducerilor aminte în comunele confesionale mieste cu gr. catolicii, acestia contribuiau colectiv la speșele de cult acolo, unde noi aveam școală, iar gr.-catolicii nu.

În timpul din urmă însă preoțiimea gr.-catolică, răzimată pe §-ul 45 al articolului de lege 1868, a început a denega contribuirea colectivă la speșele cultului. Această denegare — care trece peste echitatea statului, care în §-ul 25 al aceleiași legi și decisiunile emenate pe motivul acestui §. și anume prin ordinațiunea din 6 August 1881 de sub N-rul 32.024 a enunțat în principiu susținerea pracei existente înainte de 1868, și pentru contribuiriile comunale la existența școalelor confesionale, chiar și obligă susținerea pracei pentru alte confesiuni — a produs o legitimă amărăciune în cercurile noastre comunale și o îngreunare a susținerii școalelor noastre confesionale.

În firul greumintelor escate din această substragere a bisericii gr.-catolice în anul trecut, Consisto-

rul s'a adresat estimp către Venerabilele Ordinariate din Lugoj și Oradea-Mare cerând, pe motivele principiului comun al educațiunii religioase și pe principiul podagogic al instrucțiunii în limba maternă, să abstea dela rigoarea legii și să încheie un compromis de-a contribui reciproc colectiv acolo, unde o confesiune are școală, iar' cealaltă nu; și prin această unime de interese confesionale să prevenim înfițarea școalelor fără caracter confesional. Până acum Ven. Ordinariat dela Oradea-mare ne-a refuzat, iar dela Lugoj nu ni-a venit răspuns.

Se nasc însă și întrebări de drept, anume: în cercurile căsătoriilor micste, când averea e scrisă și pe tată și pe mamă, apoi școlarisarea și prevederea eu recvisite școlare a copiilor gr.-cat. sëraci ș. a. Consistorul va întreprinde în acest an pașii necesari la precisarea acestor cestiuni deschise. Actele relative la afacere le accludem sub 10/.

Pentru a presenta o iconă posibil completă a stării învățământului, am lansat conspectele inspectorale de sub 11/. cari ne presintă următorul tablou:

1. În *inspectoratul Aradului*, protopresbiterul-inspector tractual raportează, că: „Starea învățământului cade sub critică și pretinde mari reforme în plan, disciplină și subordinațiune.“

Aprecierea părintelui protopop Moise Bocșan denotează o anormitate, ce ne impune datoria de a delătura aceste stări excepționale. Pe temeiul raportului despre esamene constatăm, ce în tractul Aradului sunt 13 comune cu 29 edificii școlare și 33 învățători. La esamene au fost prezenți 60.500%; despre școala de repetiție nu se face amintire. Sporiu mijlociu. Provăzuți cu testimoniu de cvalificație 31 învățători, iar 2 nu. Conspectul tabelar a sosit după încheierea raportului.

2. În *inspectoratul Banat-Comloșului* s'au sporit școalele cu 1 în Toracul-mic, dar protopresbiterul se plânge de indolența organelor parohiale și solicează organizarea școalelor agronomice. — Are 17 comune cu 41 învățători. Minimalul salarelor e de 480 coroane — unicul salar sub minimalul prescriș de lege; mactimalul: 1200 coroane. Patru comune primesc dela stat ajutor à 100 coroane, 2 sub titlu de cvincvenal — toate pe calea inspectoratului regeșc de școale. Învățător necvalificat e 1 și preot asemenea 1. Toți ceialalți 39 sunt cvalificați și definitivi. — În 7 școli nu își primesc învățătorii regulat salarele; 2 școale au fost admoniate; 3 edificii școlare necorăspunzătoare. — În calcul mediu au frecventat școala cotidiană 740%; școala de repetițiune 47.50%. Calculul general al clasificațiunilor e bun.

3. În *inspectoratul Belințului* sunt 26 comune, dintre cari în două: Sușanovaț și Hasiaș n'avem școale confesionale, ci există comunale; din comuna Babșa unde preotul e bolnav, și Checheș unde preotul a reposat, n'a intrat raport; în urmare raportul se estinde numai la 22 comune. Școale sunt 27 cu

31 edificii corespunzătoare și 4 necorespunzătoare; despre 2 lipsește raport, — calculul mediu al frecvențațiunii cotidiene e de 75.60%, al celei de repetiție — 560%. — Minimanul salarelor învățătorești e de 324 coroane, mactimalul — de 1180 coroane. — Salar necorespunzător legii numai acela 1. e de 324 coroane în Brestovaț. — În 15 comune își primesc învățătorii neregulat salarele. — Admoniate au fost 7 școale. — Ajutor au primit dela stat ca întregire de salar la persoana învățătorului Traian Carabașiu din Balinț 100 coroane; ca întregire de salariu și cvincvenal Petru Aga, învățător în Budinț, 204 coroane; ca întregire de salar la persoana învățătorului George Gaescu din Crivobara, 300 coroane; — de tot: 604 coroane. E de însemnat, că învățătorii împărtașiți de ajutorul de stat au deja dela parohie salarul prescriș de lege.

Învățători cvalificați sunt 20, necvalificați — 4, definitivi 20, substituiți 4, preoți 2. Dela două școale lipsesc datele. Sporiu mijlociu; 13 calculi buni și distinși, 1 nesuficient, ceialalți suficienți.

4. În *inspectoratul Boroșineului* sunt 16 comune cu 24 școale și 24 învățători. Frecvențațiunea școlară cotidiană e de 500%, cea de repetiție — de 300%. — Minimalul salarelor e de 716 coroane, mactimalul — de 1702 coroane. Restanță de salar din anul trecut n'a rămas nicăiri; nici o școală admoniată; 18 edificii corespunzătoare, 1 necorespunzătoare. — Doi învățători primesc cvincvenale de câte 100 coroane dela stat. — Învățători cvalificați sunt 24; — toți 24 sunt definitivi. Cel mai bun calcul e bun, și anume: 8 calculi buni, 4 nesufienți, 10 suficienți; la două școale nu s'a ținut esamen din pricina morbului epidemic. — Sporiu slab.

Protopresbiterul-inspector atinge puncte discordante în corpul învățătoresc, cari împedecă progresul învățământului.

(Va urma)

CALINDARIUL BISERICESC.

Duminică, 11 Iunie. Sf. apostoli Bartolomeiu și Varnava; Serbarea arhangelului Gavriil din Adu.

Luni, 12 Iunie. Părintele Onufrie cel din Egipt și Petru al Atonului, amintirea muceniței Antonina; Sf. Ioan ostașul; prea cuv. Zinon și Iulian.

Martți, 13 Iunie. Sf. muceniță Achilina și Sf. Trifilie; cuviosul Iacov.

Mercuri, 14 Iunie. Sf. prefet Biliseiu și Sf. Metodie patriarhul Constantinopolei.

Joi, 15 Iunie. Sf. prefet Amos și Sf. mucenic Dula.

Vineri, 16 Iunie. Sf. Tihon făcătorul de minuni, episcopul Amatundei din Cipru.

Sâmbătă, 17 Iunie. Sf. mucenici Manuil, Savel, Ismail, Isauru, Vasilie, Inocentie, Felix și Peregrin.

D I V E R S E.

* *Esamenele finale dela internatul de fetițe din loc* s'au încheiat Vineri după amiază cu o serie de producțiuni musicale-declamatorice din partea elevelor, precum urmează: 1. „Cu ce dor te-am

așteptat" cor în 3 voci de Costescu; 2. „Marș", F. Spindler, esec. la pian de E. Marcovici, L. Luția și P. Luca; 3. „Mama", poezie de Coșbuc, decl. de M. Dimitrescu; 4. „Polca mazurca", L. Andree, esec. de C. Chirila și A. Ardelean; 5. „Der Sänger", I. W. Goethe, decl. de F. Bogdan; 6. „Mică fantazie de salon", I. Mureșan, esec. de C. Mihulin; 7. „Oda ostașilor Români" de V. Alesandri, decl. de M. Nicoli; 8. „Souvenir de Mehadia" de M. Klein, esec. de A. Popovici; 9. „Steana visurilor mele" de Chirilo, duet esec. de S. Sabău și C. Mihulin. acomp. la pian de E. Marcovici; 10. „Carmen Silva", vals de Ioanovici, esec. de S. Meda și F. Bujor; 11. „Souvenir de Sinaia" esec. de F. Bujor și C. Mihulin; 12. „Pókainé" de Gyulai, decl. de S. Sabău; 13. „Hora Sinaii" de G. Ventura, esec. de L. Luția; 14. „Potpouriu" de I. Mureșan, esec. de P. Luca; 15. „Vestitoarea primăverii" de P. Dulfu decl. de E. Gherga; 16. „Dansuri române" de C. Chovan, esec. de E. Marcovici și L. Luția; 17. „Ruga mamei" melodramă de Reinecke trad. de L. R. Suci, decl. de A. Popovici; 18. „Rapsodie română" de A. Siposs, esec. de E. Marcovici; 19. „Momente dulci" marș pe trei voci. — Producțiunile au succes în general și peste tot în spre lauda elevilor, cari pentru viitor se vor simți și mai încurajate, și înspre mulțumirea oaspeților prezenți.

† *Principesa Iosefna de Hohenzollern*, mama regelui României a repausat la 19 Iunie n. în Sigmaringen. Regele Carol a plecat împreună cu moștenitorul de tron Ferdinand pentru a asista la înmormântare. Principesa Iosefina, a fost fca ducelui de Baden, născută la 1818, s'a căsătorit la 1834 cu ducele de Hohenzollern Carol Anton și dela 1885 a rămas văduvă, trăind în cea mai deplină retragere.

* *Examenul de maturitate* cu elevii școalei comerciale superioare gr. or. române din Brașov se va ține în zilele de 12, 13 și 14 Iunie v. a. c. în sala festivă a edificiului central.

* *Daruri pentru biserică*. Cu viață plăcere și cu multă satisfacțiune vin a exprima în numele comunei mele bisericesti și pe aceasta cale mulțămintă Doamnei văduva Albina Vingan, carea, pătunsă de iubire adevărat creștinească față de biserică, a binevoit a dărui un prea frumos potir de argint curat aurit, cu toate cele aparținătoare lui: disc, steaua, lingurița și copia în preț de 431 coroane 12 fileri. — Asemenea aduc mulțămire credinciosului nostru Nicolae Catoșman și soției sale Cristina, cari, conduși de simțemintele pietății creștinești, au dărui o candelă frumoasă în preț de 70 coroane; și parohianului George Vasiliu și soției sale Irina, cari, din iubirea și atragerea ce-o au către casa lui Dumnezeu, au dărui un stihar de catifea în preț de 32 coroane. Sfințirea acestora s'a făcut cu solemnitatea îndatinată în ziua a două de Rusalii, în prezența creștinilor numeroși, când subscrisul, aducând mulțămintă dăruitorilor marinimoși, puteai ceti de pe fețele celor prezenți îndestulirea și părerea de bine pentru frumoasele daruri aduse de numiții marinimoși chiar acum în fața multelor necesități și sub greotătea începutului, în care se află tinera noastră comună bisericască. Rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu, ca pe marinimoșii binefăcători și aducători de daruri, se-i țină întru mulți fericiți ani, iar exemplul cel bun se fie urmat de toți credincioșii noștri, ca astfel biserică și școalele noastre să poată înainta întru preamărirea lui Dumnezeu și rădicarea neamului nostru românesc. — Sân-Nicolaul-Mare, în 4/17 Iunie

1900. — În numele comunei bisericesti: Ioan Popoviciu, m. p. preot ort. român.

† *Necrolog*. Primit spre publicare următorul anunț funebrel: Subscrișii cu inimă înfrântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoșcuților, că preaiubitul fiu, nepot și frate Laurean-Emiliu Crașovan, elev de a V. clasă gimnazială din Blaj, după grele suferințe, împărtășit cu sântețe taine, Duminecă la 4/17 a. c. a trecut la cele eterne, în etate de 17 ani. În mormântarea neuitatului defunct s'a făcut Marți, la 6/19 a. c. la 4 oare dupămiază, dela casa părintească, în cimiterul comun din loc. Babșa, 5/18 Iunie 1900. Fie-i memoria neuitată și țerina ușoară! Vasiliu Crașovan preot în Babșa și Iuliana născ. Morariu, ca părinți; Livia și Elisaveta, eleve la internatul din Blaj, ca surori Demetriu Morariu preot în Secaș și Versavia născ. Matei, ca moșiu și bunică Ecaterina Crașovan născ. Borlovan ved. economă în Silha, ca bunică. Lucreția Morariu căs. Popoviciu, Cornelia Morariu căs. Danciu, Elisaveta Crașovan căs. Ionescu ca mătușă; Alecsandru Popoviciu preot în Fădimac, Ioan Danciu preot în Tergoviște, Dimitrie Ionescu econom în Silha, Ditrime și Romolus, ca unchi.

* *Bibliografie*. „Enciclopedia Română", publicată din însăreținarea și sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român", de Dr. C. Diaconovich, prim-secretarul Asociațiunii.

A apărut fasc. XX, cuprinzând numeroase articole între Ioanovici—Keman. Cu acest fascicol se încheie tomul al doilea al acestei valoroase publicațiuni. În acest fascicol încă aflăm o serie de articole de interes special românesc, dintre cari amintim: Iobagiu (I. St. Șulutu), Ionescu (biografii), Iorga, Iosif (mitropolit), Ipsilante, Isopescul, Istro-Români, Iuga, Ivacicovici, Jianu, Jiul, Joreste, Junii, Junimea, Kalinderu; iară dintre celelalte articole remarcăm: Iosif, Irigațiune, Irlanda, Isabella, Isolare bolnavilor, Istoria, Isus Christos, Isvor, Italia, Italianiana, literatura (M. Strajan), Iupiter, Janesó B., Japonia, Java, Jertfa, Jhering, Joc, Jókai, Jósika, Joubert, Justinian, Kant (Dragomirescu), Karnak, Karthago.

Stăruința Redacțiunii și editurii de a duce această operă la bun sfârșit în butul tuturor greutăților, cu cari se luptă, merită recunoștința și sprijinul publicului. Volumele apărute până acum (I. și II.) pot forma podoaba ori cărei case românești. Editorul a pregătit și scoarțe corespunzătoare, cari se pot procura cu prețul de câte 2 coroane de tom.

Abonamentele se fac la W. Krafft în Sibiiu (depoșit general pentru România: E. Storek, București) și se primesc numai pentru publicațiunea întreagă. Prețul de prenumarare pentru un tom broșurat cor. 20.—, legat cor. 23.20 (în Remânia: lei 25.—, resp. 28.50).

C O N C U R S E.

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești dela școala noastră din Căpruța, protopresbiteratul Radnei, cu aceasta se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala."

Emolumintele sunt: 1) în bani gata 460 coroane; 2) Pentru lemne 140 cor.; 3) Pentru familiat 20 cor.; 4) Pentru conferință 20 cor.; 5) Pentru scripturistică 20 cor.; 6) 6 jug. de pământ arător cu venit anual de 120 cor.; 7) Dela înmormântări, unde va fi poftit 1 cor.; Cuarțir liber cu o grădină de 1000 stîngini □, în preț de 60 cor.

Dela recurenți se pretind următoarele documente: 1) Extras de botez; 2) Testimoniu despre absolvarea preparamandiei și de cualificațiune învățătorească; 3) Atestat despre servițiul neîntrerupt de până acum; 4) Declara-

țiune, că pe baza serviciului, de când își formează pretenșiune la cvincvenal.

Alesul învățător va avea să conducă cantoratul fără renumerațiune. Doritorii de a reflecta la acest post sunt avertizați a se prezenta la șta Biserica pentru a și arăta desteritatea în cele rituale, iar recursul ajustat cu documentele recerute, adresate Comitetului parochial din Căpruța, să le subștearnă Prea On. Domn Vasile Beleş, protopresbiter și inspector școlar în M.-Radna până la termenul legal.

Căpruța din ședința comit. paroch. ținută la 21 Maiu 1900.

Ioan Crișan, m. p. *Vasiliu Mateș, m. p.*
președinte. notar.

În conștelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopop, inspect. școl.

—□—

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci dela școala confesională gr. or. română din comuna Petriș (com. Arad, protopr. M.-Radna) cu aceasta se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foaia oficială „Biserica și Școala.”

Emolumintele sunt: a) în bani gata 340 fi v. a.; b) 24 cub. metr. de lemne din cari are a se încălzi și sala de învățământ; c) Pentru conferința învățătorescă 10 fl.; d) Dela înmormântări, unde va fi poftit cu liturgie 1 fl., fără liturgie 1 coroană; e) cuartir liber cu două încăperi, Staul pentru vite și grădină de legumi.

Dela recurenți se pretind următoarele documente: 1) Estras de botez; 2) Testimoniu despre absolvarea cursurilor pedagogice și de calificatiune învățătorescă, la învățători. Atestat despre serviciul neîntrerupt de mai înainte; 4) Declarațiune, că pe baza serviciului de când își formează pretenșiune la cvincvenale.

Alegândul învățător va avea să ducă și cantoratul fără alta remunerațiune. Reflectanții sunt avertizați a se prezenta la Șta Biserică, pentru a și arăta desteritatea în cant și tipic, iar recursul ajustat cu documentele necesare, adresate com. par. din Petriș, ale subșterne Prea On. Domn Vasile Beleş, protopr. și inspector școlar în M.-Radna până la termen legal.

Petriș, din ședința com. paroch., ținută în 29 Maiu 1900.

Ioșif Cimponeriu, m. p. *Ioan Popoviciu, m. p.*
președinte com. paroch. notar com. paroch.

În conștelegere cu: VASILE BELEȘ, protopop inspector școlar.

—□—

În urmarea pensionării fostului învățător Moise Eleneș, pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela a II-a școală gr. or. română din Sânmiclăușul-Român, protopresbiteratul Tincei, se escrie concurs cu termen de alegere pe sârbătoreea SS. ap. Petru și Pavel.

Emolumintele legate cu acest post sunt următoarele: 1) Salar anual în bani solviți pe pătrariu înainte 200 coroane; 2) Cuartir liber; 3) 6 jughere pământ arător, lucrat de comună, computat jugherul à 40 coroane = 240 coroane; 4) 15 cubule de grâu amestecat sau sâcară à 10 coroane = 150 coroane; 5) 6 mtr. lemne de încălzit 32 coroane; 7) Pentru conferințele învățătoresci 4 coroane; 8) Dreptul de cvincvenal la timpul său 100 coroane de tot 726 coroane; iar ștoale cantonale sperative 50 coroane la olaltă 776 coroane.

Alegândul învățător este deobligat a ține și cantoratul din strană împreună cu ceilalți învățători.

Doritorii de a ocupa acest post au să fie prepăranzi cualificați; recursele lor ajustate cu documentele recerute și adresate comitetului parochial din Sânmiclăușul-român să-le subștearnă Prea On. Domn protopresbiter și inspector școlar Nicolau Rocsin în Méhkerek p. u. Kőtegyán com. Bihor, până la termenul sus indicat având a-se prezenta în vre-o duminică ori sârbătoare în șta biserică din Sânmiclăușul român spre a și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Să observă, că aceia cari poșed desteritatea de a conduce cor vocal, vor fi preferiți.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. rom. din Sânmiclăușul-român, ținută la 18/31 Maiu 1900.

Mihail Hașiaș, *Demetriu Papp,*
președ. com. par. not. com. par.

În conștelegere cu mine: NICOLAE ROCSIN, protopop.

—□—

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc dela școala din parochia Roit, inspectoratul Tincei comitetul Bihor, cu termen de alegere pe ziua 29 Iuliu (12 Iuliu) 1900, pe lângă următoarele emoluminte:

1) Bani numărari 290 coroane; 2) 15 cubule grâu amestecat, toate aceste solvite pe cvartal anticipative; 3) 2 metri de lemne în natură și 52 coroane în bani pentru lemne aduse acasă; 4) 12 coroane pentru paie de încălzit aduse acasă; 5) cuartir liber, cu o grădină estravilană și una cromptiște, aceste în tot anul arate iar rodul adus acasă; 6) Preiuncturi pentru măcinat; 7) Stolele dela mort mare 2 coroane, dela mort mic 1 coroană.

Recurenții au să se prezenteze în vre-o Duminică ori sârbătoare în Biserica din Roit pentru a și arăta desteritatea în cele rituale, iar recursele lor, ajustate conform regulamentului conștutual pentru învățământ și adresate comitetului parochial, le vor subșterne P. O. Dnu Nicolae Rocsin, protopop în Méhkerek p. u. Kőtegyán, cel mult până în ziua 21 Iuliu (4 Iuliu) 1900.

Dat în ședința com. parochial gr. or. rom. ținută în Roit la 16/29 Maiu 1900.

Ioșif Nagy, m. p. *Ioan Moga, m. p.*
preș. com. par. not. com. par.

În conștelegere cu mine: NICOLAE ROCSIN, m. p. protopop.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Prin aceasta se publică concurs de licitațiune minuendă pentru renovarea esteriorului s. biserici din Ianova (Margitfalva), protopresbiteratul Timișorii, cu termenul pe 19 Iunie (2 Iulie n.) 1900 la 9 oare a. m. Licitațiunea se va ține în școala confesională d'acolo.

Preliminarul de spese este stabilit în suma de 4638 coroane 66 fleri. Planul și preliminarul de spese se pot vedé la oficiul parochial d'acolo.

Dela reflectanți se cere vadiu de 10%, în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile. Reflectanții vor avea să se supună condițiunilor, ce se vor stabili și publica înainte de începerea licitațiunii.

Comitetul parochial își rezervă dreptul de a preda lucrul la măestri-intreprinzători, cunoscuți ca solizi și cu garanță deplină.

Ianova, 5/12 mai 1900.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresbiter. tract.: Dr. TR. PUTICI, m. p.

—□—